

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta, poštni predal 22.

Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22.
Ljubljana VII, Zadržni dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para. De-
belo tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglašnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 29.

Sreda 10. aprila 1929.

Leto IV.

Talpa:

Rihard Jakopič.

(Ob šestdesetletnici.)

12. aprila slavi šestdesetletnico
svojega rojstva veliki mojster slo-
venskega slikarstva — Rihard Jakopič.

Rodil se je v krakovskem pred-
mestju slovenske prestolice. V Ljub-
ljani je obiskoval realko, a šola nje-
govi prekipelavoč osebniosti ni mo-
gla dati mnogo; prav tako ga nista
zadovoljili tudi obe slikarski akade-
miji (Dunaj, Monakovo), kjer je študi-
ral svojo umetnost. Bil je Jakopič
vedno samorasel duh, globoko zasi-
dran v svoj narod in njega deželico.

Leta 1900. se je vrnil v Ljubljano
in, dasi je bil takrat že velik umet-
nik, ga domovina ni priznala — prav
tako kot v istem času tudi Cankarja
ne. Ob drugi umetniški razstavi
(1902), ki se mu je spričo slovenske
meščanske publike ponesrečila, je
bil prisiljen priznati, da so sloven-
ski umetniki morali »kapitulirati v
središču slovenske kulture«. Kot
Cankarjev »tujec« je šel sedaj po
priznanje tujine in tujina mu ga je
tudi dala. Ko je prirejal po velikih
evropskih središčih umetnostne raz-
stave, mu je živela v srcu samo ena

misel: domovina. Njo je hotel dvigni-
ti in ji podariti čisto umetnost. Z ve-
likimi osebnimi žrtvami je zgradil le-
ta 1909. »Jakopičev paviljon«, s čim-
er je povzdignil Ljubljano v center
slovenske upodabljaljoče umetnosti.

Kot umetnik nam je podaril celo
vrsto pokrajinskih slik, ki se odliku-
jejo po žarkih barvah in ki morajo
govoriti vsakemu našemu srcu. Saj
to, kar vidimo na njegovih slikah, so
naše breze, naše vasi, naša pota.
Pozneje je začel ustvarjati tudi slike
z miselno vsebino. V umetnosti je
prehodil pot od naturalističnega
impresionizma do ekspresionizma, a
njegov razvoj še vedno ni zaključen;
kajti Jakopič je večni mladenič, ki
ima vedno smisel za vse novo. Po-
sebej je treba poudariti ta vseobse-
gajoči duh njegov. Prav zato se zbi-
rajo okrog njega vsi naši mlajši umet-
niki, ki jim je kot dober oče.

Čestitkam vse Slovenije in tujine
se pridružuje tudi slovenski proletari-
jat z željo, da ostane kot umetnik
in kot človek še dolgo, dolgo vrst let
med nami.

Kongres angleške delavske stranke.

Ob velikonočnih praznikih se je
vršil letni kongres angleške delavske
stranke, za katerega potek se je, na-
ravno, živo zanimala svetovna jav-
nost. Tisti del reakcionarne javnosti,
ki je pričakoval od kongresa bogve
kako hrupnih razprav in razvoj, je
bil po delu in sklepih tega velevaž-
nega zborovanja razočaran. Ni pa bi-
la razočarana mednarodna delavska
javnost, ki jo je potek kongresa uve-
ril, da bo angleška delavska stranka
po modri svoji politiki in po svoji na-
raščajoči moči doživela pri bližnjih
volitvah velik uspeh. Macdonald je
imel velik govor, v katerem je točno
analiziral notranjo in zunanjo situa-
cijo Anglije ter pojasnil program de-
la in volilne parole delavske stranke
pri volitvah. Poleg Macdonalda so
govorili na kongresu tudi ostali glav-
ni predstavniki stranke.

Po dolgi, trezni debati so se zedi-
nili na skupni resoluciji, ki precizira

stališče stranke k vsem sodobnim
problemom delavske politike in tak-
tike ter problemom angleškega im-
perija.

O tem kongresu, o katerem bomo
še pisali, so izšla v našem časopisu
zelo zveržena poročila, ki so mogla
zbuditi v nepoučenih čitateljih do-
jem, da vlada v angleški delavski
stranki nesoglasje. V resnici je kon-
gres pokazal, da se angleško delav-
stvo predobro zaveda velikega po-
mena teh volitev za njegovo in za
mednarodno stvar proletarijata in da
hoče enotno v boj, da bo zmaga tem
večja.

Angleškemu proletarijatu, od ka-
terege dela in zmage zavisi danes v
dobrih meri poraz evropske reakci-
je, želimo že danes, da bi v teh vo-
litvah do kraja porazil angleške
konservativce in liberalce ter inau-
guriral ero delavske vlade.

„Močna roka“!

Seiplovci so dolgo grozili socia-
listom z »močno roko«, če ne bodo
pristali na to, kar jim večina name-
rava servirati. Dr. Seipel pa ni imel
dovolj močne roke in se je moral pred
zmagovito manjšino umakniti. Sedaj
bi pa moral priti kak Mussolini na
krmilo, da bi izvedel to, kar se
Seiplu ni posrečilo. Tudi pri nas se je
mnogokrat omenjalo »močno roko« in
nihče ni resno mislil na njo. Toda res
je, da si kapital v vseh državah dan-
danes želi »močne roke«, vendar pa
nima še dovolj poguma in Avstrija ni
Italija. Zato ponuja Seiplova večina
obenem socialnim demokratom »cu-
krčke«. Gospod prelat Seipel si je pri
odhodu določil namestnika, ki je od
vseh devetih dosedanjih ministrov
najmanj ekstremen in tedaj socia-
listom najmanj sovražen, to je doseda-
nji minister za soc. politiko, Resch.
Gospod Resch nití ni pravi klerika-
lec, ampak nekaj nevtrolec, torej
oseba, nad katero bi se morali socia-
listi najmanj spodtikati. Dosedanje
večinske stranke so se pred vsem
sporazumele glede nadaljnjega skup-

nega nastopanja. Nato so izvolile
petčlanski odbor, ki je stopil s socia-
listi v pogajanja. Na teh pogajanjih,
ki so se vršila v soboto in so trajala
tri ure, je bil socialist. parlamentar-
ni klub zastopan po sodrugih Seitzu,
Bauerju, Elderschu in Dannebergu.
Na pogoje večine bodo socialisti od-
govoril prihodnje dni ter obenem sta-
vili večini svoje pogoje. Tu ne gre za
to, da bi naj socialisti šli v vlado;
marveč samo za to, kaj socialisti za-
htevajo, da bo uspešno delo v parla-
mentu mogoče. Vprašanje zaščite na-
jemnikov igra slej ko prej najvažnej-
šo, če ne edino vlogo. Večina je baje
pripravljena, tozadevno na znatne
koncesije in se hoče odreči takozvani
»Hausherrenrenti«. Zahteva se samo
4000-kratno predvojno najemnino
mesto 6000-kratne. Ta najemnina, ki
bi znašala komaj nad eno četrtno
predvojno najemnine, bi naj veljala
do leta 1935. Ako bodo socialisti na
to pristali, tedaj se jim nudi cela vrsta
koncesij, v prvi vrsti v tem, da izgi-
nejo vse one osebnosti iz političnega
površja, ki so se do sedaj najbolj oso-

vražile pri socialistih in to so pred
vsem sedanjí vojni minister Vaugin,
potem fin. minister Kienböck in na-
učni minister Schmitz. Seveda bo
najbrž moral izginiti tudi policijski
predsednik Schober. Socialisti naj-

brž ne bodo šli do ekstremnosti, če
tudi je pred kratkim imel s. dr. Bauer
v Grazu shod, na katerem je izjavil,
da večini ne preostaja drugega kot
volitve. Kako se bodo stvari razvi-
jale naprej, bomo videli v kratkem.

Kaj je pripovedoval naš dr. Lenart?

Nemški poslanik v Beogradu, dr.
Köster, je obiskal ob praznikih južno
Srbijo. Gostoljubnost in miroljubnost
tamošnjega naroda je napravila nanj
najgloblji vtis. Zato je v posebnem,
lepem govoru povdarjal, da ni on sa-
mo oficijelni zastopnik Nemčije, nego
tudi in zlasti zastopnik nemškega na-
roda, ki ne goji nikakega sovraštva
do srbskega naroda. Izjavil je, da ne
bo nemški narod nikoli več reševal z
mečem svoje zadeve z jugoslovanskim
narodom. Nemški listi pa pišejo, da

je isti dan, ko so padle te pomembne
besede, dr. Lenart na zborovanju v
Beogradu radi udeležbe naše države
na poljskem velesojmu v Poznanju,
govoril o borbi slovanstva proti ger-
manstvu.

Ali je dr. Lenart res tako govoril,
kakor se piše, ne vemo. Upamo, da
ni. Kajti gotovo je, da jugoslovanski
narod goji povsod tiste miroljubne
težnje, kakor jih je lepo izkazal narod
v Srbiji nemškemu zastopniku.

Zadnja pot s Štefana Lehpamerja.

V petek ob pol 3. popoldne se je
vršil mrtvaški spreved s Štefana
Lehpamerja v Ljubljani s Prisojne
ulice 1 na pokopališče k Sv. Križu.
Njegovega pogreba so se udeležili
zastopniki socialistih zavodov, kul-
turne organizacije »Svobode« ter za-
stopniki strokovnih organizacij, ka-
kor tudi mnogobrojni pokojnikovi
prijatelji in znanci. Pri sprevedu sta
pocastili njegov spomin grafično pev-
sko društvo »Grafika« in železničar-
ska godba »Zarja«. Nagrobni nago-
vor je imel v imenu naših somišlje-
nikov s. Fr. Svetek in je v resnih in
jedrnatih besedah poudaril pokojni-
kovo delo za proletarijat, ki se je
udejstvoval zlasti v »Svobodi«, ka-
tere načelnik je bil daljšo dobo. Ob
tej priliki moram omeniti še eno re-
miniscenco iz njegove vojaške služ-
be, ki kaže, s kako srčno kulturo je

pokojnik vedno skušal koristiti svo-
jim sotrpinom. Kot vojak je služil
Lehpamer pri vojaški cenzuri za hr-
vaški in srbski jezik na Dunaju in
potem na Predarlškem. Vojaki, siti
vojne in trpljenja, so pisali znanecem
in sorodnikom stvari, zaradi katerih
bi jih bila zadela težka kazen. Vsa
taka pisma je Lehpamer uničil in s
tem rešil stotine naših vojakov kru-
tega preganjanja. Sam je rekel, mo-
ja moralna dolžnost je, da bila, ker
sem se dobro zavedal, da ljudje, ne
poznavajoč razmer, nehoti in ne-
nameroma pišejo odkrito in iskreno,
kar se pa takrat ni smelo. — Na nje-
gov grob smo somišljeniki in prija-
telji poleg drugih vencev položili
cvetje v znak priznanja in spošto-
vanja njegovega sodelovanja v naših
vrstah.

Moji spomini na železničarski štrajk v okupiranem ozemlju pred desetimi leti.

Piše A. Bahun.

Po dveh mesecih okupacije Trsta in
ostalega Primorja po italijanski vojski smo
stopili železničarji v štrajk. Štrajk se je
pričel v noči med 1. in 2. februarjem 1919.
To je bil štrajk, ki ni nikoli končal, marveč
je hiral ter končno shiral kot jetični bolnik,
kadar mu zmanjka pljuč. To je bil štrajk
posebne vrste in zato je bil zanimiv. Štrajk
je bil strogo ekonomične narave ter ni imel
nikakega političnega ozadja; bil je zelo
upravičen. Seveda se štrajki ne prizarijo
vedno tedaj, kadar so upravičeni, marveč
tedaj, kadar so dobri izgledi na uspeh. Naš
štrajk pa ni mogel imeti dobrega izgleda
na uspeh, že zaradi tega ne, ker se je borba
začela v abnormnih okoliščinah in dasi je
bila naprjena edino proti železniški upra-
vi, se jo je vendar smatralo za akt proti
okupacijski oblasti kot taki. Uspeh je bil
torej že vnaprej izključen, ne glede na po-
polnost ter vztrajnost stavkujočih.

Vzrok stavke. Italijanska vojska je pri-
šla dne 3. novembra 1918 v Trst in takoj
za njo tudi civilne oblasti, ki so prevzele
urade. Prišel je kader železniških uradni-
kov, ki so zasedli pred vsem vodilna mesta.
Nekega dne je bilo celokupno osebje trža-
ške postaje južne železnice pozvano pred
postajni urad v »hali«, kjer je dobilo navo-
dila, ki so se glasila tako-le: »Uprava žele-
znice preide v italijanske roke in vse vo-
diline osebnosti zapuste svoja mesta ter od-
pustite preko demarkacijske črte. Osebo
nižjih kategorij in delavstvo pa ostane na
svojih mestih do končne razmejitve, torej
pod italijansko upravo.« Uradniki nemške
narodnosti so seveda odšli v novo Avstrijo,
jugoslovanski pa v Jugoslavijo, največ v
Ljubljano. Mi nižji smo takrat gospodo za-
vidali, ker smo vedeli, da bo naš kruh pod
tujo okupacijo posebno grenak. Toda, kaj
smo hoteli. »Zmagovalci« so bili tu in bilo

se je treba udati v usodo. Ko so nas Itali-
jani prevzeli, so slovesno izjavili, da osta-
nejo vse naše dobrine nedotaknjene, da nam
torej ostane vse, kar smo do tedaj uživali
pri južni železnici. Toda »signori« so kaj
hitro svojo obljubo snedli. Začeli so kar
na celi črti odpravljati razne pridobitve,
kakršnih baje oni na italijanskih železnica-
h niso poznali. Najprej so se spravili nad le-
gitimacije in so jih hoteli odpraviti, toda
pokazali smo jim zobe in ker se niso čutili
popolnoma trdne, so odnehali; toda na vsa-
ki legitimaciji je moral biti pritisnjen velik
žig kraljevske okupacijske oblasti. Potem
so se začele razne šikane v službi, katere
so posebno občutili železničarji pri vojni
službi. Stedilo je podahšanje delovnega ča-
sa in obenem prikrajšanje dajatev in slučajni
bolezni. Toda naši ljudje so prenašali manj-
še šikane več ali manj mirno ter v upanju,
da je vse to samo začasno in da bo že
boljše. In tako smo prišli do božičnih praz-
nikov. Uprava južne železnice na Dunaju
se je spomnila na nas in je nekega dne br-
zojavno obvestila vse postaje do Trsta,
tedaj preko demarkacijske meje, da prejme
celokupno osebje za praznike polovico obič-
ajne tromesečne izredne podpore, ki je
znašala zame 330 kron. To je povzročilo
pri vsem osebju silno veselje in skoraj pre-
senečenje, kajti mi smo bili od Dunaja po-
polnoma odrezani.

Tudi fanatični italijansko-nacionalni
uradniki so bili veseli te brzojavke. Zato
pa je tem večje ozlovoljenje zavladalo pri
organih železniške uprave, ki so bili silno
razburjeni, češ, sedaj smo mi in samo mi
tu gospodarji in južna železnica na oni stra-
ni meje nima tukaj nič opraviti. In dotični
uradnik, ki je imel tedaj v postaji Logatec
službo in ki je zagrešil, da je omenjena
brzojavka prišla do nas, je bil takoj od

Vsaka delavska družina mora biti včlanjena v »CANKARJEVI družbi«!

službe suspendiran. Uprava pa je izjavila, da ne pripusti, da bi se namenjena podpora izplačala osebo. Razume se, da je tako postopanje skrajno razburilo celokupno osebje južne železnice in da so se takoj začele razne intervencije. Izvolil se je odbor, ki je pri komisariatu posredoval. Italijanski komisariji, pijani »zmage«, so bili do skrajnosti napihnjani, toda gotove obzire so imeli, ne radi tega, da bi se nas bali, ampak bali so se lastnih ljudi v Italiji, ki so bili globoko zrevolucionirani, deloma pa so jemali obzir tudi na mednarodno komisijo, ki so jo tvorili Angleži in Francozi, ki je od časa do časa pogledala Italijanom malo na prste. In tako je končno tekem meseca januarja »komendatore« na bivšem inšpektoratu južne železnice izjavil, da bodo uslužbenci prešli zadržano podporo južne železnice 1. februarja z mesečno plačo skupaj. In res, bili so dotični zneski že vpisani v plačilne listke. Toda dva ali tri dni pred izplačilom je bila ta obljuba preklicana in zneski so se morali tik pred izplačilom zopet črtati. To je seveda izbilo sodo dno in začela se je silna propaganda za štrajk. Zvečer 1. februarja se je vršil v veliki dvorani Delavsk. doma shod vseh tržaških železničarjev, ki je bil sicer zelo buren, vendar pa je bila velika večina za stavko, ki se je takoj o polnoči pričela. Štrajku se je razen treh strojevodij na južni železnici in par oseb na državni železnici pridružil vse. Prva posledica štrajka je bila ta, da so zjutraj lovili karabinerji premikače ter kretnike, brez katerih niso Italijani znali nič napraviti, zlasti zato ne, ker niso imeli ljudi, ki bi se bili razumeli na centralno napravo kretnic. 53 uslužbencev so ujeli, ostali pa so se jim skrili. Ujete so zaprli v veliko jetnišnico pri Santa Maria Maggiore, na kar so jim priredili vojni proces. Nato se je vršila razprava v neki kasarni, ki je bila čisto navadna farsa, vendar se je razsodba glasila za nekatere na 5 let in 3 leta, za ostale na dve leti ječe. Čez dober mesec pa so bili vsi amnestirani. »Zmagoviti« Italijani so namreč vsak mesec praznovali kak jubilej ali god in pri teh prilikah se je amnestiralo sproti. — Štrajk pa je šel svoj pot. Dne 6. februarja je dala železniška uprava v časopisih objaviti, da se vsak železničar, ki se ne bi tekom 48 ur vrnil v službo, smatra za odpusčenega. To je sicer pri uradnih učinkovalo, pri ostalih pa ne. Že preje, zlasti pa tekom štrajka, je prispelo iz kraljestva mnogo železničarjev, ki so sukcesivno prevzemali mesta naših uslužbencev. Mnogi od teh, zlasti strojni osebje, so se z našim štrajkom solidizirali in so sabotirali službo, kolikor se je dalo. Pred vsem so bili italijanski strojevodje mojstri v sabotaži na strojih, katere so v kratkem času do zadnjega uničili. Za kurilnico na južnem kolodvoru so bili vsi tiri polni pokvarjenih strojev. Toda to okupatorjev ni mnogo oviralo, ker so imeli več tisoč vojni tovornih avtomobilov, s katerimi so včasih tudi eno prazno vrečo prevažali. Razpoloženje štrajkujočih, zlasti prvi mesec, ni bilo slabo in so se kratkočasili kakor so vedeli in znali. Največ smo se zbirali po javnih lokalih, kjer pa se ni mnogo zapravljalo, ampak se je več politiziralo. Zaupniki so bili po večini v kavarni »Unione«, ki je tvorila drugi Delavski dom. Tam so se delali razni načrti ter kombinacije, n. pr. kakšna bo nova Jugoslavija, ali bo bolj reakcionarna ali manj, kako bo izpadla mirovna pogodba, kje bo meja med Italijo in Jugoslavijo, ali bo Trst naš ali italijanski. Take debate so bile včasih skrajno mučne in dostikrat ni mnogo manjkalo, da si nasprotniki različnih mnenj niso sko-

čili v lase. Jaz sem bil, hvala bogu, med tistimi, ki si niso delali mnogo iluzij toliko glede demokratičnosti novih držav, kolikor tudi glede novih meja. Seveda so mnogi stavili vse na eno karto, to je na »očeta« Wilsona, češ, da bo že spodil lačne ter imperialistične Italijane za prave etnografske meje! Toda prišlo je končno tako, da so bili razočarani celo pesimisti. Najhujše je bilo za nas, ki smo vedeli, da bomo prej ali slej morali čez novo mejo, ker smo od dne do dne pričakovali, da dobimo iz Ejubljane kakih navodil; toda kljub temu, da so razni birokrati od južne železnice iz Ejubljane prihajali k italijanski upravi na službene razgovore, niso smatrali za vredno, da bi bili svojim slovenskim bratom, katere so lepo tam doli pustili ter prepustili na milost in nemilost Italijanom, sami pa jo lepo popihali na nova ter odlična mesta, — dali kakršnakoli navodila glede izselitve. Bili smo celih pet mesecev kot v panju. Od nikoder nikakih vesti. Navezani smo bili izključno samo na italijanske liste, ki so bili polni samo zmage in zopet zmage. Gorje onemu, ki bi bil skušal oporekati, da so Italijani zmagali. Trst in Primorje so zasledile italijanske čete, ki so bile polne revolucionarnega duha. Enajsti polk pešev iz Milana so po kratkem času zamenjali, ker je bil ves »rdeč«. Vojaki omenjenega polka so bili kuhani ter pečeni v Delavškem domu. Pa tudi zunaj po Krasu je bilo mnogo takih vojakov, ki so imeli samo eno misel, namreč, da bodo takoj, ko pridejo domov — po razorožitvi — obračunali s svojimi grofovskimi pijavkami. Žal se to ni zgodilo. V začetku so Italijani nas štrajkovce pustili pri miru. Prejemali so seveda nismo denarne pomoči od nikoder, razen od tržaškega delavstva, ki se je sprti delila med potrebneje v Delavškem domu. K podporam so prispevale po svoji moči delavske institucije, pred vsem konzuma zadruga. Toda štrajk se ne more voditi brez denarnih sredstev. Železničarji pa, ki jih je bilo okrog 7000, niso imeli nikakega štrajk-fonda. Saj so bile, po tako dolgi vojni, vse organizacije izčrpane ter demoralizirane. Sicer so prišli neznatni prispevki od zunaj, ali to je bila kaplja na vroč kamen. Štrajkovci so se jeli končno razhajati ter jemati od Trsta slovo, ki je za mnoge pomenil malo Ameriko, kajti v Trstu je bilo dela in jela! Trst je bil največje slovensko mesto in eno največjih delavskih centrov bivše Avstrije. In četudi ni bil Trst narodno enoten, vendar se je razredno zaveden proletarijat medsebojno dobro razumel. Voja pa je prinesla gorje ne le za vse nas, ki smo morali, po dolgih desetletjih, pobrati šila in kopita, ker smo bili »forešči« (tujci), marveč tudi za domačine, katerim je prinesla vojna »zmago« Italije, naravnost pomajnkavanje in smrt.

Lačni italijanski imperijalizem je žrtvoval pol milijona ljudi samo za to, da odtrga Trst od njegovega naravnega zaledja, katero pa sega še mnogo dalje, kot je sedanja meja. Danes je nesrečen Trst in nesrečna njegova okolica in na stotine in tisoče je šlo tržaškega proletarijata v prerani grob, ki niso sicer padli na bojnem polju, ampak jih je pokosila črna lakota. — Mi (tujci) južni železničarji (30 družin) smo zapustili Trst za vedno s prvim izseljenjskim vlakom dne 9. aprila 1919. Veseli smo sicer bili, da smo se končno rešili tistega delirija, v katerem so se nahajali zmage pijani ter nacijsko fanatični Italijani, toda od Trsta smo se težko ločili.

Če hočeš dobiti lepe knjige in poceni, postani član »CANKARJEVE družbe«!

Dnevne novice.

Ljubljanski hišni posestniki, oziroma njih društvo, je priredilo dne 3. tm. protestni shod proti podaljšanju zaščite stanovanjskih najemnikov. Na shodu so bili zastopani tudi trgovska zbornica in stavbeniki. Samo tistih ni bilo, ki naj bi gradili nove stanovanjske hiše. Trdili so na shodu, da imajo skoro vse stranke stanovanja, tako, da res ne vemo, ali farba uradna statistika ali pa hišni posestniki javnost. Prav posebno značilno pa je, da sta shod hišnih lastnikov pismeno pozdravili Obrtna zveza in Zveza jugoslovanskih hranilnic, od katerih je zlasti slednja prekoračila svoj delokrog. Shod je sprejel prav čudno, rešetu podobno resolucijo, ki je, kdor resno presoja stanovanjske in socialne razmere, ne more smatrati za resno. Gospodje, stanovanj ni, za draga stanovanja pa ni denarja; dalje, naštejte enkrat tudi tiste, ki bodo zidali.

Ljudsko štetje v Jugoslaviji bo leta 1930. Vrše se priprave za ta važen material, ki nam ga je doslej nedostajalo.

Pogodba med Jugoslavijo in Grčijo je sklenjena. Glavni pomen nove pogodbe je v tem, da ima po novi pogodbi naša država v Solunu svobodno cono za promet s svojimi domačimi produkti.

Umrli je v Ljubljani kavarnar Jakob Vospernik, oče s. U. Vospernika. Izrekamo sožalje! Pokojnik je bil blag in dobrohoten mož. V njegovi kavarni smo se leta in leta shajali sodruzi.

Sprememba v avstrijski vladi. Dr. Seipel ni več kancler. Naslednik mu utegne postati dr. Resch, ki ga priporoča dr. Seipel. Demisija je politično važen dogodek, ki ga je deloma diktirala politika socialnih demokratov, deloma pa morda tudi stališče papeža, ki hoče po sporazumu z Italijo nekako demonstrirati nevtralnost cerkve in duhovništva. Nedvomno pa računa Seipel tudi z volitvami v parlament, ki se bodo vršile prihodnje leto. Sedanja vlada se je odločno upirala modernim reformam zakona, zaščiti stanovanjskih najemnikov itd. ter si nakopala nevarno opozicijo. Zlasti krščanski socialci so neprijemno reakcionarni. Nastaja vprašanje, kako se reši vladna kriza. Kolikor je dosedaj znano, so meščanske stranke že obnovile koalicio ter se bodo formalno pogajale še z opozicijo. Socialna demokracija stoji na stališču, da je že tako močna stranka s konkretnim programom, da je pripravljena delati v parlamentu in tudi v vladi, če bi to zahteval interes republike. Na vsak način pa zahteva socialna demokracija, da se stranko in nje zahteve upošteva ter z njo računa kot s stranko moči. Položaj torej še ni popolnoma razčiščen, vendar pa bo eventualna izvolitev dr.

Rescha za kanclerja znak, da se je meščanska koalicija odločila za boj proti socialni demokraciji. In morda bo bolje tako za bodoče parlamentarne volitve.

Skrajna predznost. Iz Monakovega poročaja »Prager Tagblattu«, da je princ Avgust Viljem govoril pri nacijskih stalhelmovcih v Ulmu ter dejal, da so bili Hohenzollernci vendar vse kaj drugega kakor vladarji te svinjske republike (Saurepublik). Pri njih dedih si vedel natančno, kdo so bili, dočim že pri Ebertovih dedih — prvega predsednika nemške republike — nisi vedel, če morda niso sedeli v kaznilnici. — Tako govore morilci utemeljiteljev republike: Erzbergerja, Rathenaua, indirektno Eberta. Tako govori potomec Hohenzollernca, ki je zapustil svojo vojsko in zbežal skrivaj na Holandsko. Sedanji predsednik Hindenburg je takrat postavil vojsko v službo republike in Ebert je vzel v roko državno krmilo, da je ustalil razmere v sedanji republiki. In sedaj pa pride presvetli bivši princ in govori take neumnosti proti nemški republiki. Značilen je nastop tega Hohenzollernca, ki nastopa na tak način ravno takrat, ko ima nemška republika težkočo doma in v Parizu zaradi reparacijskih bremen. Uverjeni smo pa, da bo nemški narod znal takim princem zamašiti usta.

Proti malikom. (Zadnja beseda o tem.) Tak naslov je dala krščansko-socialna »Pravica« svojem članku, v katerem polemizira proti našim ugotovitvam glede pakta med Vatikanom in Italijo. Sklicuje se tudi na svobodno nemško revijo »Sozialistische Monatshefte« (ni namreč marksistična), ki piše isto, kar smo pisali mi v bistvu. Ugovarja pa člankarju Valterju Phalu v njegovi glavni tezi. Phal namreč pravi, da bi morala pomeniti nevtralizacija cerkve odstranitev ovire za sporazum med socializmom in katolicizmom. »Pravica« pravi, da je to nemogoče. In res bi bila cerkev šele takrat nevtralna, če bi priznala tudi pravico razrednega boja. Še več, zatirani in izkoriščani sloji te ali one vere imajo naravno in moralno pravico, da se bore za enakopravnost in svobodo, ker smo vsi ljudje enaki. Nevtralna cerkev, pa bodi kakorkoli, bi morala biti na strani zatiranih, bi se morala postaviti na stran tistih, ki se jim godi krivica. A cerkve tega ne delajo, ampak podpirajo kapitalistične režime. Iz tega sledi, da politično niso nevtralne, ker podpirajo tiste, ki delajo socialno-politične krivice množicam naroda. Načelno pravilno bi bilo, kaj ne, da se postavijo cerkve na stran tistih, ki se jim godi krivica. Tega pa ne store, zato tudi nimajo nikakršne moralne pravice, da bi se vtkale v socialne boje delavstva, ki so tudi politični. Med krivico in pravico ni mogoče biti nevtralen, ne bi smel podpirati ne kapitalistične družbe in ne socializma. Tako načelo je pa za zdrave možgane nerazumljivo, ker, ali imam čut pravičnosti ali ga pa nimam. In kamor se obrnem s srcem, tam sem z dušo, če sem pošten. Cerkev ima višje namene, pravi »Pravica«. Proti tem višjim namenom nimamo prav nič; toda greh je, če po vsej Evropi in drugod polagoma umirajo narodi zaradi glada, pa se jim nudi samo tolažbo potrpljenja in plačila na onem svetu, ko imajo vendar enako pravico do življenja kakor vsi drugi zemljani. Tolažba ne nadomesti kruha, obleke, hrane itd. To pripada

LEO SILA:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

101

Leo si je v stiski skušal pomagati. Dokazoval je, da ima ukaz starešinstva, da mora v njegovi navzočnosti stati častna straža ves čas kot pribita. Če tudi je visoki gost ugovarjal temu, je Leo dokazoval, da se mora v tem slučaju pokoravati starešinstvu.

Ob odhodu so živo vzklikali visokemu gostu in Leo je radi pogovora postal senzacija. Vsakdo je hotel vedeti, kaj sta govorila. Ves srečen in navdušen je pripovedoval vsakomur . . .

»Tri leta je od tega in Ti si danes tak, kot da se sploh ni zgodilo . . .«

»Ljudje so, ki ubijejo v človeku vse. Saj se ni zgodilo samo meni tako, večini je hitro umrlo navdušenje in danes stojimo praznih rok in gledamo prisiljene bakljade in teroristične akcije Orjune. Na dan volitev so se vozili na tovornem avtomobilu in terorizirali nemške volilce, da niso mogli oddati svobodno svojih glasov. Pod krinko, da se bore proti nemškemu vplivu, so skušali delavstvo preplašiti z revolverji in bikovkami zato, ker so po večini socialisti in komunisti. Profesor Kaučič je s samokresom mahal raz avtomobila in divjal kot podivjana zver. Lepo obnašanje gospoda profesorja! Da, Mirko, jaz ne morem odpustiti; obsojam, ker je obsojanja vredno. Zadnjič se je razpočila bomba v pisarni dr. Müller-ja . . . Ali ni to isti fašizem, ki ga mi očitamo Mussoliniju? Naši trpe tam doli, ker jih mučijo, mi pa visoko povzdi-

gujemo svoj glas v njih obrambo, istočasno pa uvajamo podobne metode pri nas. Petka so zadnjič v parku pretepli sumljivi elementi; zvili so mu dva prsta rekoč: »To zato, da si boš drugič premislil agitirati za diktaturo proletarijata!« O, taka je svoboda pri nas!»

»Stane mi je zadnjič pisal. Potepa se po Ljubljani in nič več ne piše. Pravi, da se v slovenščini sploh več ne spleča pisati. Danes moramo skrbeti vsi, da si ustvarimo čim prej enotni književni jezik. Misli seveda pri tem na štokavsko ekavščino. Jugoslovan je z dušo in telom in slovenščine se upa otresti vsak dan . . . Ali ni to renegatstvo?«

»Jel« je pritrdil Franček Mirkotu. »Kako, da ne rečeš ti ničesar na to?« se je obrnil k molčečemu Leonu.

»Prešel sem ves nacionalizem, Zame je vsak nacionalizem izrecno povdaren — šovinizem. Zakaj postavljati svoj narod nad druge narode? Zakaj sovražiti Nemca že zato, ker je Nemec? Nacionalizem mora izumreti. Izrecno povdarjati slovenstvo zato, ker je jugoslovanstvo pri nas moda, se mi ne zdi prav. Jaz vidim in iščem v vsakem le človeka.«

Mirko je ugovarjal.

»Meni pa se to ne zdi prav. Slovenci moramo izrecno braniti slovenstvo zato, ker ga zatirajo. Cankar je imenoval vraga, ki je zame idealist, renegata. Danes pa, ko vsepovsod poveljuje Beograd in lažjugoslovanstvo, ki nam hoče uničiti jezik, je treba vse braniti. Preko slovenstva in po slovenstvu v človečnost. Tako mislim jaz. Treba je hlapčevstvo pri koreniki iztrebiti. Naši fantje gredo k vojakom v hrvatske in srbske pokrajine in ko se

vrnejo, že štokajo in bogmejo. Zadnjič na shodu sem poslušal tak govor. Ni bil ne hrvatski, ne srbski, ne slovenski. Silil se je govoriti po srbohrvatski, če tudi ni znal. Zbolelo me je do srca. Prej smo se silili z nemščino, zdaj s srbohrvaščino. Če greš po promenadi, povsodlišiš: »Što? Što ne?« itd. Prej so frajlice nemškutarile, sedaj srbohrvatijo . . . slovenskega, materinega jezika jih je sram. Slovensko govoriti ni nobel . . . Joj, s pestjo bi udaril v usta . . .«

»O, Mirko, tega pa ti ne smeš. Haha!« se mu je namuznil Franček.

»Res, vsa naša zgodovina je zgodovina petoliznega hlapca. Za Lazarjeve drobtinice smo bili navdušeni za habsburško Avstrijo in danes izdajamo svoj jezik.

Če tudi se je Leo udal Mirkotu radi slovenstva, vendar se mu je zdel proces prekratek. Nacionalizem ga ni več zanimal. Izživel je in zato je proti vsej reakciji postavljaj svoj ideal novega človeka, sproščenega nacionalnega sovraštva, rešenega težkih življenjskih in sploh socialnih problemov.

Spet je zaigrala godba. Bakljada se je vračala.

»Kaj pa misliš ti o državni obliki, Leo?« Franček ga je skušal in tudi Mirko se je obrnil k njemu.

Leo je izpovedal odločno, samozavestno, kot vedno, kadar je izrekel kaj, v kar je trdno veroval, o čemur je bil prepričan. Vse je šlo mimo njega. 1. december 1918, tista sreča mladega Sokoliča . . . vse, vse je splahnelo in kar je še tlelo v njem preteklega, je ubijal s svojo voljo, s svojim novim stremljenjem. Mirko in Franček sta mu v tem pritrdila.

po naravi in potrebi vsem ljudem, in kdor priznava ta božji zakon, mora delati za njega uresničenje. Socializem je nauk o ureditvi novih pravičnih socialnih razmer. To ni malik. Človeštvo se mora preroditi v nov rod s socialnim čutom, z novim svetovnim nazorom o pravični človeški družbi na tem svetu. To ni malik, to je možnost in to bi moral biti tudi ideal vseh cerkva, ki priznavajo socialno pravičnost. Vemo tudi, da je ravno rimska cerkev šele z razglasom De rerum novarum naglasila potrebo po socialni pravičnosti, v katerem pa obsoja socialne boje in apelira le bolj na čut podjetnikov. Iz tega sledi, da v tem vprašanju delavstvo ne more računati na pomoč cerkve ter da mora voditi svoje boje samostojno in neglede na razne cerkve. Menimo, da smo stvar pojasnili dovolj. — Skušali smo dokazati, da je socialni boj delavstva močnejši na celi črti in enotni, toda le socialni boj za delavske interese. Namesto jasnega odgovora smo dobili zbadačnjo, zavijanja in umetno ograjo, ki naj bi onemogočila sodelovanje vsega delavstva v socialnih bojih. To nas prepričuje, da tam ni resne volje, da tam ni zaupanja v delavske množice, v razvoj in v novi svetovni nazor — socializem. O zgodovinski laži, da je danes socializem nekaj drugega kakor je bil pred sto leti, ne govorimo, ker je neumnost. Razlika je le ta, da je razvoj kapitalizma večji, tako jak, da bi danes moral biti vsak delavec in nameščeneec — marksist.

Številne aretacije socialnih demokratov na Litovskem. Kakor se poroča iz Kovna, glavnega mesta Litve, so se vršile tam prošli teden ponovno številne hišne preiskave in aretacije socialnih demokratov. Več sto oseb so zaprli. Dva voditelja litovskih socialistov so zopet izpustili.

Preganjane trockistov v Rusiji. 63 pristavev Trockega, obsojenih v sibirsko prognanstvo, je marca meseca v Tobolsku stopilo v gladovni štrajk. Na posledicah gladovne stavke je odlični revolucionar Dretcer, ki je bil za hrabrost med državljansko vojno dvakrat odlikovan z redom Rdeče zastave, umrl.

Henderson o bodoči delavski vladi na Angleškem. Tajnik Labour Party (delavske stranke), Artur Henderson, je izjavil, da bo delavska stranka, če zopet pride do vlade, sklicala razorožitveno konferenco vseh držav sveta, neglede, ali so članice društva narodov ali ne. Obenem bo znatno znižala izdatke za armado. Končno bo priznala tudi rusko sovjetsko vlado, vendar pod pogoji, kakor jih je stavila leta 1924, namreč, da se sovjeti odrečejo vsake politične propagande na Angleškem.

Čehoslovaška za bolniške blaginje. Bolniške blaginje na Čehoslovaškem so morale zvišati prispevke, ker so imele prevelike izdatke za dajatve. Da se pa socialno zavarovanje okrepi, je sklenila čehoslovaška vlada dati do 150 milijonov brezobrestnega posojila za pet let. To je dokaz, kako so dajali čehoslovaški vladni in politični krogi o socialnem zavarovanju.

Ing. dr. Ludvík Benz je umrl v 85. letu starosti v Frankfurtu na Meni. Benz je leta 1885 zgradil prvi avtomobil, ki je danes najvažnejše prometno sredstvo. Saj jih drdra po svetu že blizu 25 milijonov.

Tiskovni sklad. Sodrug Jakob Rožič iz Celja je daroval Din 42 za tiskovni sklad. Iskrena hvala. Sodrug posnemajtel!

Kultura.

Talpa:

Koncert pevskega zbora učitelstva UJU. V soboto, 6. aprila, je nastopil v Götzovi dvorani v Mariboru učiteljski pevski zbor pod spretno taktirko Srečka Kumarija, ki je brezdvomno najboljši slovenski interpret moderne glasbe.

Učiteljski zbor je edini zbor v Sloveniji, ki goji samo moderno glasbo, zato zasluži tem bolj, da izpregovorimo o koncertu nekoliko obširneje. Pri tem je treba zlasti poudariti, da so zalele nove umetniške ideje pri nas mnogo prej v glasbo kot pa v upodabljalno umetnost in književnost. Vsa evropska moderna umetnost se je odvrgla od meščanske romantike in plehke sentimentalnosti ter je začela gojiti nov stil, ki je znan pod imenom »nova stvarnost«. Ta nova umetnost se naslanja na maso, njo smatra za nositeljico vsega napredka in njej je namenjena; to je tista umetnost, ki je zavržla l'art pour l'artizem in si je postavila za nalogo: oblikovati novega človeka. Tudi slovenska in hrvaška moderna glasbena umetnost zajema motive iz ljudskega življenja, iz življenja delovnih slojev ter podaja te motive z najmodernejšimi in najnovejšimi glasbenimi sredstvi. Že v tem dejstvu samem leži ogromni socialni pomen nove glasbe, ki je odstranila vsa individualistična čustva ter jih zamenjala s kolektivnim čustvom narode. S tem je približala umetnost najširšim plastem, jo je socializirala in uverjen sem, da bo taka glasba mnogo bolj govorila človeku iz naroda kot pa povprečnemu meščanu — lajku.

Prav to moderno smer smo občudovali v skrbno izbranem koncertnem programu, ki je vseboval sledeče kompozicije: **M. Škrjanec** »Marja in mlinar«, zvočne **Kogojarje** »Vrba in strasilo«, **Papandopula-Pečića** »Pjesme svatovske« (ki so povzete iz ljudske obredne lirike), **E. Adamića** »Kato« (ki nam podaja čustvovanje kmetijske dekleta), dalje medijunske narodne motive v dveh skladbah **Josipa Stolcerja**, (ki izražajo ves pejsaž te pokrajine) in končno pesmi dela **Zlatka Grgoševića** »Okolo žnjačkoga venca«, ki se gotovo najbolj približujejo kolektivni umetnosti.

In izvajanje? Vsaka beseda je tu odveč! Presenetila nas je precizna izdelava, posebej pa še alti in basi v zboru. Stozijeva je v vi-

MAJSKI SPIS

izide letos na 96 straneh s pestro, zanimivo vsebino in z lepimi slikami. Stal bo samo 5 Din. Razprodajalci imajo po 1 Din popusta. Naročite ga najkasneje do 1. aprila, ker ga moramo dati potem takoj v tisk! Izšel bo že sredi aprila. Vsakdo naj si naroči Majski spis!

šinah najsijajnejše izšolana, vendar je njen glas že nekoliko izpet.

Pred koncertom je imel dr. Stanko Vurnik kratko predavanje o moderni glasbi. Žal pa je občinstvo njegova tehtna izvajanja s poznim prihajanjem motilo. Vsekakor bi pričakovali v tem oziru od občinstva, če že ne točnosti, pa vsaj malo več takta.

V nedeljo, 7. aprila, je priredil zbor koncert z istim programom tudi v Trbovljah.

Kakor smo informirani, ima S. Kumar v načrtu tri nove koncertne programe in sicer enega za otroke, drugega za delavce in tretjega za kmete. Vsak izmed teh programov bo sestavljen po svojem namenu in z njimi bodo obiskovali naša industrijska centra in vasi. Umetniki naj bodo prepričani, da bodo našli za ta svoj trud pri proletarijatu in kmetstvu ljudstvu popolno umevanje, podporo in hvaležnost!

Prva dramatična prireditev dramatičnega odseka mariborske podružnice »Svobode« se je vršila v nedeljo popoldne v telovadnici D. T. E. v Studencih. Dala se je stara, a duhovita šaloigra »Oče so rekli, da le...« Igralci, ki so večinoma prvič nastopili na odru, so rešili svoje vloge povsem zadovoljivo, zlasti, če se vpoštevata, da odsek nima lastnega odra, kjer bi mogel obdržati svoje vaje in dostikrat nima niti prostora za bralno vajo. Če bi imeli primeren lokal, bi se ta odsek gotovo prav lepo razvil, vendar pa daljših in težjih stvari radi pomanjkanja lokala in odra zaenkrat ne more podvzeti. Za prvi maj si je odsek napravil prav lep program, ki ga je pa, žal, moral opustiti. Pri nedeljski prireditvi je sodeloval tudi pevski odsek in zapel nekaj jako lepih mešanih zborov.

Knjižnični promet knjižnice Delavske zbornice v Mariboru. Knjižnica Prosvetnega odseka Delavske zbornice je izdala od 1. januarja do 1. aprila t. l. 2404 obiskovalcem 4307 knjig in sicer 3973 leposlovnih in 334 znanstvenih. Med temi 1486 slovenskih, 243 hrvaških in 2678 nemških. Vpisalo se je 152 novih članov in ima knjižnica sedaj 525 članov. Član knjižnice postane lahko vsak, ki se dovolj legitimira. Knjižnica je vsaki dan od 17.—21. ure zvečer odprta.

Talpa:

Zopet mariborsko gledališče!

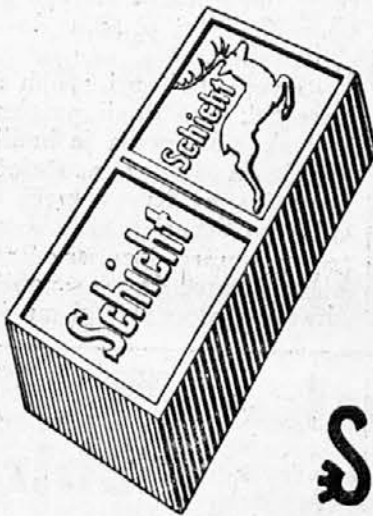
Pred tedni je obiskal mariborsko gledališče g. dr. Pavel Golja; 30. marca pa je v posebnem intervjuju v »Jutru« začel podirati to kulturno ustanovo z izgovorom, da naj se ustanovi za vso Slovenijo eno gledališče v Ljubljani, ki naj prireja v provinci-jalnih mestih redno gostovanje. Kljub izjavi g. doktorja, da je opazil na mariborskem odru resna umetniška stremjenja in pozitivno delo, se ne moremo ubraniti vtisu, da je prišel iskat semkaj vzrok več za demontažo našega teatra, upajoč, da bo našel tu namesto njegove — šmiro.

Delavski razred se je vedno boril za zmago načela, da ne sme ostati kultura samo last privilegiranih razredov, marveč, da morajo postati njene dobrine dostopne najširšim plastem. Širenje kulture pa je nemogoče brez gosto posejanih kulturnih zavodov in ustanov. Prav to dejstvo zahteva, da se one ne ukinjajo, pač pa celo pomnože. Vsak poizkus centraliziranja kulturnih zavodov v eno samo središče moramo označiti kot herostratski in reakcionarni čin. Ljubljansko gledališče bo imelo dovolj dela, ako bo hotelo — in to bi tudi moralo! — zanesti gledališko umetnost po mestih Ljubljanske oblasti (Jesenice, Kranj, Domžale, Kamnik, Novo mesto itd.), mariborsko gledališče pa naj vrši deloma s stalnimi gostovanji v Ptuj in Celju tudi to poslanstvo v Mariborski oblasti. Zato, g. doktor, roke proč od našega gledališča!

Borimo se za mariborsko gledališče kot ustanovo, dočim je vprašanje repertoarja za nas druga zadeva. Povdariti moramo, da nismo bili z letošnjim repertoarjem — razen v par izjemnih slučajih — prav nič zadovoljni. Pri našem gledališču je angažiranih nekaj prav dobrih sil, ki jih pa uprava ni znala uporabiti, oziroma jih je uporabljala za manj vredne komade. Prav tu bi bila potrebna korenita remedura! Ne ukinjati gledališča, marveč izboljšati bi ga bilo tre-

Lepa Srbinja

ceni lepo perilo in skrbi, da bo dolgo trajno in se vedno bleščalo od snage. Ona radi tega rabi le

SCHICHTOVO MILO

ba — in sicer s sodelovanjem cele javnosti. Zato zastopamo odločno stališče, naj pritegne uprava pri sestavljanju novega repertoarja k posvetovanju zastopnike vseh časnikov, kajti le na ta način bi bilo mogoče sestaviti repertoar, ki bi vsaj deloma zadovoljil vse.

Maribor.

NARODNO GLEDALIŠČE.

Torek, 9. aprila ob 20.: »Grof Luksemburški«. Ab. B.

Sreda, 10. aprila: Zaprto.

Četrtek, 11. aprila ob 20.: »Charleyeva teta«. Ab. C. Kuponi. Gostovanje g. Daneša.

Petek, 12. aprila ob 15.: »Janko in Metka«.

Šolska predstava. — Ob 20.: »Plesni večer Rosanelli-Hrdinova«.

Požarno ogledovanje mesta. V prihodnjih dneh začno poslovati komisije za požarno ogledovanje mesta, ki bodo tudi ugotovile, v koliko se je ugodilo raznim predpisom požarno policijskega in sanitarnega značaja, izdanim na podlagi ugotovitev lanskega ogleda. Hišni posestniki oziroma njihovi namestniki morajo skrbeti, da so komisiji lahko vsi v poštev prihajajoči prostori hiše, kakor podstrešje itd., dostopni.

Lajteršperk.

Predavanje o higijeni. Kakor že v več drugih večjih obratih mariborske periferije, tako se je tudi pri nas v Derwuschkovi tovarni vršilo v soboto popoldne predavanje o socialnem zavarovanju in o higijeni, ki ga je priredila mariborska podružnica bolniške blaginje. Gospodoma, ki sta prišla k nam in nam na lahko umljiv način razložila pomen zavarovanja in kako se je delavcu ravnati v raznih slučajih, da ne trpi škode, ter kako naj skrbi za svoje zdravje, smo za njiju trud zelo hvaležni. Ustanovili smo ob tej priliki tudi zdravstveni odsek iz vrst delavcev, ki bo sledil in poročal o

nedostatkih, ki ogrožajo naše zdravje in vzdrževal stike z bolniško blaginjo. V vseh tozadevnih vprašanjih naj se delavci obračajo na svoje tovariše, katere so v ta odsek izvolili.

Celje.

Celjsko gledališče:

Sreda, 10. aprila ob 20.: »Učiteljica«. Gostovanje Mariborčanov.

Celjsko gledališče. Opozarjamo še enkrat ne deseto gostovanje Mariborčanov prekrasno Nicodemijevo komedijo »Učiteljica«, ki vzbuja salve smeha, pa tudi gane do solz, zlasti v scenah z otroci. Ta predstava zasluži po vsej pravici razprodano hišo!

Trbovlje.

Proletarski umetniški večer v Trbovljah.

V sredo, dne 3. aprila je priredil kulturno-prosvetni pododsek Delavske zbornice v Trbovljah v kinu »Svoboda« recitacijski večer treh slovenskih književnikov. Angelo Cerkenik je uvodoma predaval o tendenčni in netendenčni umetnosti ter dokaj ostro nastopil zoper vladajoče (a ne vodilne) slovenske meščanske literate, ki se izgubljajo v brezplodnem debatiranju in praznoti. Umetnikovo delo mora biti izraz življenja. Zato ne sme umetnik nikoli izgubiti z njim stika in se izgubljati v prazne sanjarije, gostobesedičenje in krasnoslovljenje. Predavatelj je orisal tudi razmerje proletarijata do umetnosti in dokumentiral s primeri tudi prvo slovensko proletarsko umetnost (Tone Seliskar i. dr.). Za njim je recital pesnik Tone Seliskar, živo pozdravljen od vseh navzočih, katerim so vsem še v spominu njegove »Trbovlje«, najmočnejša umetniška izpoved iz življenja slovenskega proletarijata. Bral je odlomek iz mladinskega povesti »Rudi«, ki je bila nedavno nagrajena s prvo nagrado od Mladinske matice in bo izšla v knjigi sredi maja. Poleg tega je prebral dve zadnji svoji pesmi »Predmestje« in »Moj oče«, od katerih je zlasti druga močna po svoji gradnji kot po svoji vsebini. Bratko Kreft je recital kratko povest iz bojev

**Letna članarina za „Can-
karjevo družbo“ znaša
20 Din. Za to dobiš je-
seni štiri lepe knjige. --**

nemškega proletariata v letu 1919. »Krvavi red« ter odlomek iz »Pariških impresij«, pod naslovom »Svoboda, Bratstvo, Enakost«, kjer satirčno prikazuje vsakoletno proslavo padca Bastilje v Parizu. Večer je uspel zelo dobro. Dvorana je bila nabito polna in navzoči so z zanimanjem sledili izvajanjem pisateljev. Ponovno se je spet dokazalo, da zna proletarijat ceniti umetnost, če govori njemu tako, kot jo uči življenje in ne s aloni... Pisatelji so želi obilno priznanje od navzočih; želeli je samo, da se taki večeri priredijo večkrat, ker popularizacija umetnosti je v današnjem času nujno potrebna. Taki nastopi so najuspešnejša borba

zoper šundromane, ki jih pošilja buržuazija med proletarijat, da mu zastruplja možgane.

Vič pri Ljubljani.

Iz zadružnega gibanja. Zadružniki na Viču pri Ljubljani so pred dvema letoma na novo oživel Stalbeno in gostilničarsko zadružno »Delavski dom«, ki se je nahajala že pred likvidacijo. Pristopilo je nekaj novih članov in upamo, da jih bo še več, ko bodo videli uspešni razvoj in napredek zadruge. Novo načelstvo je prevzelo gostilniške prostore v »Zadruž. domu« v najem in se zadržava prav povoljno razvija. Gostilno upravlja ta od novega leta zavedna in agilna zadružnica, ki jamčita za točno in solidno postrežbo (razume se, da je tudi za abstinence preskrbljeno) ter po želji tudi dober prigrizek. Radijo koncerti tua- in inozemskih postaj so vsak dan na dnevnem redu. Posebno pa opazujemo sodruge iz mesta in okolice, če so kdaj v zadregi, kam naj gredo, naj pridejo k nam, kjer se nahaja postajališče novega modernega viškega tramvaja tik pred gostilno. Svoji k svojim!

Nace Mihevc:

Kaka-klub.

V nedeljo po sv. Gregorju so se udeležili izleta kaka-kluba na Kurešček. Tistim čitateljem »Delavske Politike«, ki ne poznajo ljubljanskih razmer in kaka-kluba, moram najprej povedati, kdo in kaj je kaka-klub. Zgodovina kaka-kluba sega že več kot 40 let nazaj, v čase, ko je bil deželni predsednik bivše vojvodine Kranjske baron Winkler. Tam za Igom med Krimom in Turjaškim sv. Ahacom pa se gre proti Ljubljani v Kurešček. Vrh gore Kurešček stoji cerkva sv. Brica. Zraven stoji mežnarija in pa župnišče. Na Kureščku ni fare, temveč samo kuratija ali kakor jo izanci imenujejo »puti-fara«. Dohodki kuratije so slabi in je veljal Kurešček nekdanj za kazensko postajo, kamor je pošiljal pokojni škof Missija duhovnike, ki so pri volitvah premalo agitirali za bivšo katoliško narodno stranko ali pa take, ki so se preveč očitno spozabili s kakimi ženskami. Od cerkvice se odpira prav lep razgled na ljubljansko barje, na gorenjske planine in na dolensko stran. Kurešček je torej lepa razgledna točka. Vendar pa Ljubljanci malo hodijo na Kurešček, ker leži precej od rok, pač pa je v Win-

klerjevih časih hodila na Kurešček nedeljo za nedeljo vsako leto majhna družba osem do deset ljubljancev od sv. Gregorja pa do sv. Martina, če je vreme bilo količkaj ugodno. S Kureškega so izletniki hodili na Krvavo peč, in se ustavljali v gostilni pri Tomažinu, kjer so spili vsak po enega ali dva polička hrvaškega vina in pojedli po eno kranjsko klobaso. Taka okrepčila so vsi jako obratjali. Družba je bila precej mešana; nekaj meščanov, trgovski poslovodja, državni uradniki, upokojeni magistratni uradnik in uradnik bivše prisilne delavnice. Po rodu so bili sicer vsi Slovenci, imeli so pa vedno pred očmi tedanje cesarsko-kraljeve razmere ali kakor bi po domače rekli, bili so ljudje starega kova in so uporabljali pri pisanju le še sipo »Streisand«.

Seveda tudi pri svojih izletih na Kurešček niso imeli posebnih ciljev; trgovski poslovodja je hodil na Kurešček, da je mogel, vračajoč se mimo Tomažina na Krvavo peč, uštipniti ta lušno Francko, ki je pomivala kozarce, uradnik iz prisilne delavnice je hodil zato, da je nabiral neko zdravilno propot, ki mu jo je žena

doma navezala na trebuh, ker je bolehal na spodnjem delu svojega telesa; vodja pomožnega urada, gospod Frančišek Bizgec, pa je pravil, da hodi na Kurešček zaradi tega, da more onkraj Kureškega pod Krivim gabrom opraviti svojo potrebo, ker drugače cel teden ni srečen. Skupno jim je bilo samo to, da so vsi visoko cenili kranjske klobase, s katerimi jih je zalagala Tomažinova mama na Krvavi peči.

Hudobni ljubljanci so jih glede na to, da so hodili na Kurešček in na Krvavo peč, po začetnih črkah teh krajev imenovali k. k. klub, kar je v tedanjih časih cesarsko-kraljevih razmer pomnilo: kaiserlich-königlicher Klub. Tega imena naši izletniki na videz niso radi slišali, vendar jim je bilo pravzaprav pogodu, ker so tiho računali pri tem na dopadanje cesarskih glav.

Ljubljanci so jih s tem imenom nekaj časa zbadali in rajni Andrejček, ali kakor se je on sam podpisoval, Hrabroslav Nežič, pisar pri notarju, je enkrat v gostilni pri »Črno-rumenemu orlu« zabrusil gospodu Bizgecu v obraz, da je kaiserlich-königl. Esel.

Gospod Bizgec je vložil tožbo radi razžaljenja časti, vendar sta ke pred sodnijo poravnala in gospod Hrabroslav je moral objaviti v tedanjih Blaznikovih »Novicah« sledeče:

Častna izjava.

Spodaj podpisani javno priznavam in svečano pritrujem, da sem zares rekel g. Bizgecu, da je kaiserlich-königlicher Esel in preklicujem to.

Ljubljana, 31. kimovca 1891.

Hrabroslav Nežič.

Odslej so imeli klubovci, ki so tako zavezali Hrabroslavu jezik, mir pred ljubljanskimi hudobnimi jeziki in so nemoteno hodili vsako nedeljo na Kurešček in Krvavo peč.

Tudi med vojno, ker so bili vsi oproščeni vojaške službe zaradi znane patrijotičnega obnašanja med njo, so se celo sami oficijelno imenovali k. k. klub.

Pač pa so naši junaki prišli po prevratu v težaven položaj, ker niso bili podpisali Majske deklaracije. V strahu, da ne zapadejo prisilni nacionalizaciji in ne dobe sekvestra, so smatrali, da je potrebno, tudi svoj klub prilagoditi novemu državnemu stanju decembra 1918. Na kvatno nedeljo so sklicali izredni občni zbor

v posebno sobo bivše gostilne pri »Črno-rumenem orlu«, da sklepajo o situaciji.

Najprej je šlo za ime. Jasno je bilo, da se ne morejo več imenovati k. k. klub. Da pa ohranijo tradicijo, je prišla trgovskemu poslovodji srečna misel v glavo, da naj se na čast predsedniku g. Bizgecu in njegovemu Krivemu gabru na Kureščku imenuje kaka-klub. Sprejeto soglasno. Tudi so izpremenili svoje prejšnje geslo »Immer verfassungstreu« v »Vedno v vladi«.

Glede grba pa so sklenili, da naj se ostane pri starem tudi še nadalje: vedno častljiva kranjska klobasa. Tako so se rešili sekvestra.

Vendar pa je klub v novih časih začel pešati; naraščaja ni bilo, starih članov pa je bilo vedno manj. Gospod iz prisilne delavnice je umrl, trgovski poslovodja, ki je med vojno postal trgovec in verižnik, je prišel v konkurz in je izginil iz Ljubljane. Edino le g. Bizgec, ki je medtem odšel v zaslužni pokoj in še par drugih je ostalo zvestih klubu.

Letošnje leto po sv. Treh kraljih pa je prišel klub nepričakovano zopet do veljave. Gospod veliki župan ni imel povoda, da bi bil razpustil kaka-klub, ker je bil res vedno nepolitičen; s tem je ravno vrednost kaka-kluba nepričakovano zrasla, zakaj, ker so bile politične stranke razpuščene, se je takoj mnogo ljubljancev vpisalo v kaka-klub.

Zadnjo nedeljo po sv. Gregorju, ko je kaka-klub otvoril letošnjo sezono, je bila udeležba ljubljancev na izletu tako velika, da zanje ni bilo skoro prostora vrhu Kureškega. Pri Tomažinu na Krvavi peči pa so popili vse vino in snedli vse klobase. Prihodnjo nedeljo se pričakuje še večja udeležba.

Ker je pot čez Barje do Iga dolga, se je našel podjeten mož in je otvoril za člane kaka-kluba nedeljsko vožnjo z avtobusom do Iga. Sijajna bodočnost kaka-kluba se skoro ne da predvidevati. Verjetno je mnenje tistih, ki pravijo, da bo iz kaka-kluba, kadar bodo zopet dovoljene stranke, nastala najmočnejša ljubljanska in sploh slovenska stranka, to je — četrta stranka!

Knjigoveškega vajenca

sprejme takoj Ljudska tiskarna v Mariboru. Učna doba 4 leta. Izobrazba: 3 razredi meščanske ali srednje šole. Vajenčev oče mora biti strok. organiziran.

Klobuke

perilo, ovratnice, čevlje, moške in ženske nogavice, dežnike, palice itd. **Moške obleke** a Din 290, 300, 360, 450 itd. **Obleke za dečke** a Din 90, 120 itd. Vse to kupite najboljšo in najcenejšo pri tvrdki

JAKOB LAN, Maribor
Glavni trg 2.

**Nabirajte
nove
naročnike**

MALA NAZNANILA.

Važno za vse!

Vsakovrstna popravila šivalnih in pisalnih strojev, gramofonov, otroških vozičkov, dvokoles in motorjev, emajliranje in poniklanje. Shranjevanje dvokoles in motornih koles čez zimo; vse to nudi in izdeluje mehanična delavnica

JUSTIN GUSTINČIČ, MARIBOR
Tattenbachova ulica 14.

Tvornica Štampiljk
in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin

T. Soklič

Maribor, Aleksandrova c. 43.

Produktivna zadruga mizarstvih mojstrov

Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Mobilije. Lastna izdelava vseh vrst pohištva od navadne do najfinije izdelave, iz mehkega, trdega, kakor tudi iz eksotičnega lesa, po znatno nižanjih cenah, zelo solidno in dobrodelno. Ena leto garancije. Samo pri Produktivni zadrugi mizarstvih mojstrov, Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Kovčki za potovanje,

torbice iz usnja, listnice, denarnice, gamaše, nabirtniki v veliki izbiri in po najnižji ceni pri Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Ia gonilne jermene

za mline, žage in tovarne v vsaki širini dobavlja in ima v zalogi po najnižji dnevni ceni Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Elektrotehnična delavnica

PRATTES & TRABI,

Maribor, Vadrnikov trg št. 3.

Popravila vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerno cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Enkratna ponudba.

Vsako, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radiowelt, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radiotechnisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastoj! Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (Šilling) za pošto in zavojnico.

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d. d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

Prav nič Vas ne stane

kako si ogledate letošnjo bogato zalogo vsevrstnega spomladanskega in letnega manufakturnega blaga pri tvrdki

L. ORNIK, Koroška cesta 9

Velika izbira prekrasnih desenov za obleke in plašče pravkar dospelo iz največjih angleških in čeških tovarn. Vsled tega so tudi umevne **NAJNIZJE CENE** kljub plačilnim olajšavam.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898

MARIBOR, TRZASKA CESTA ŠTEV. 36-38

Telefon 324

Prodajalne v Slomškovi ulici št. 2 in na Glavnemu trgu št. 18

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju pečiva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih pečiva na zavarovalno znamko D. P.